

בתי המשפט

071908/06 א		בית משפט השלום תל אביב-יפו	
31/12/2007	תאריך:	כבוד השופט מנחם (מריו) קליין	בפני:

בעניין: לוק אלי

התובע

נ ג ד

חב' חדשות 10 בע"מ

הנתבעת

פסק דין

רקע

"לא תלך רכיל בעמך, לא תעמוד על דם רעך, אני ה"
(ויקרא, פרק י"ט, פסוק ט"ז).

מונחת בפני תביעה כספית בסך 50,000 ₪ שבמרכזה הוראת סעיף 25 א' לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה – 1965.

בתאריך ה – 24/11/02 נעצר מר אלי לוק (להלן: "התובע") בחשד לביצוע עבירה של פגיעה בביטחון המדינה.

ערב למחרת, ב – 25/11/02 פתחה חברת חדשות ישראל בע"מ, גלגולה הקודם של חברת "חדשות 10 בע"מ" (להלן: "הנתבעת") את מהדורת החדשות המרכזית באותו היום בדבר מעצרו של התובע (להלן: "הכתבה"). במהלך הכתבה רואיין נציג משטרת ישראל לעניין עובדות המקרה וכן בוצעו היקשים בין המעשים המיוחסים לתובע לבין מעשיו של אביו המנוח, מר מרדכי לוק אשר הורשע בשנות ה – 60 במתן סיוע לאוייב ונאסר בעקבות כך לתקופה ארוכה.

דא עקא, כי ביום ה – 18/09/03 הוחלט על ידי פרקליטות מחוז מרכז על סיום החקירה וסגירת התיק כנגד הנתבע.

החלטה זו לא נמסרה ישירות לידיו של התובע, ככל הנראה, עקב שליחתה לכתובת ישנה. אולם, כאשר גילה התובע את ההחלטה דן בחודש אפריל 2004, מיהר לדרוש מהנתבעת כי תבצע פרסום מעדכן לעניינו. הנתבעת לא נענתה לבקשה זו ומשכך ניזוק שמו הטוב של התובע ושל משפחתו.

לבסוף, ניאותה הנתבעת לבצע פרסום מעדכן לעניינו של התובע, לאחר שנאלץ לפנות אליה באמצעות בא כוח. העדכון עצמו בוצע בפועל רק ב – 13/10/06 (להלן: **"הפרסום המעדכן"**).

תביעה זו מבוססת על סעיף 25א' לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה – 1965 (להלן בהתאמה: **"הסעיף" או "החוק"**). לטענתו של התובע הפרסום המעדכן אינו עומד בלשון החוק בנוגע להבלטה הראויה ולהתאמת הפרסום המעדכן לפרסום הכתבה ששודרה בפועל.

מנגד, טענה הנתבעת כי הפרסום המעדכן תואם את לשון החוק כפי שאף לומדים מדברי ההסבר להצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון 9) (חובת עדכון), התשס"ב – 2002 וזאת ממספר טעמים:

ראשית, התובע פעל בשיהוי ניכר בהגשת בקשתו לפרסום מעדכן. הנתבעת הכחישה מכל וכל קבלתו של המכתב אשר נטען כי נשלח בשנת 2004. משכך, עצם הבקשה הגיעה לשולחנה של הנתבעת שלוש שנים לאחר ההחלטה על סיום החקירה וארבע שנים לאחר פרסום הכתבה.

שנית, הנתבעת פעלה במהרה לאחר קבלת הדרישה מבא כוחו של התובע לביצועו של הפרסום המעדכן, כאשר תוך שבועיים מקבלת המכתב בוצע הפרסום המעדכן. הפרסום כלל את עניין מעצרו, שידור הכתבה ואת סיום החקירה. משכך, המדובר בפרסום מעדכן העומד בתנאי החוק.

שלישית, היקף הפרסום תואם את דרישות החוק. למעט השיקולים המצויים בחוק עצמו, קיימים שיקולים נוספים הניתנים להכרה באמצעות דברי הסבר המחוקק. כך, לדוגמא, ניתן לבצע שיקולים מקצועיים וחדשותיים ואין כל דרישה כי הפרסום המעדכן יהא "אחד לאחד" עם הכתבה. המחוקק צפה זאת ומשכך סעיף 25א' נחקק כפי שנחקק.

עקב כל הסיבות המפורטות לעיל, לשיטתה של הנתבעת המדובר בניסיון שלא כדין מטעם התובע לנסות ולהתעשר שלא כדין על חשבונה של הנתבעת. משכך, הרי שיש לדחות תביעתו על הסף. סעיף 25א' לחוק יצר עילת תביעה "חדשה" במשפט הישראלי. אין בנמצא פס"ד מנחה בנושא הפרשנות הראויה של ס' 25 א' מבתי המשפט המחוזיים ואין כל הלכה מחייבת מפי בית המשפט העליון.

משכך, הרי שאין זהו המקום ליתן פסק דין מנומק בתמציתיות כפי שנקבע בתקנה 214טז' (ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984. על כן, פסק דין זה ינומק כדבעי עקב חשיבותו והצורך בפרשנות משפטית לעניין השיקולים האיזונים הראויים בעת הפעלתו של סעיף 25א' לחוק.

"אני שומע רבים צועקים "הענישו את האשמים", אך רק בודדים מזדעקים כדי

לטהר את שמים של החפים מפשע"

(סמואל ס. לייבוויץ, "בית המשפט", מאת קוונטין ריינולדס, עמ' 10)

המחלוקת העובדתית

בתאריך ה – 17/04/07 התקיימה ישיבה מקדמית בנוכחות הצדדים ובאי כוחם. בראשית הדיון, הבהרתי לב"כ הנתבעת המלומדת כי מותב זה נתן פסק דין בעניינו של התובע דכאן בתביעה אשר הגיש כנגד עיתון ידיעות אחרונות בע"מ (ת.א (ת"א) 48982/04 פורסם בנבו) בו חיבתי את הנתבעת בתשלום (להלן: "מקרה ידיעות"), בכדי לברר האם ברצונה להמשיך את הדיון בפני ב"כ הנתבעת השיבה לעניין זה כדלקמן –

"אין לנו התנגדות שמותב זה יידון בתיק. אנו סבורים שהמערכת העובדתית והחוקית שחלה בקשר למדיה טלוויזיונית שונה מאשר בעיתונות הכתובה ולכן אנו סבורים שבית המשפט יגיע למסקנה שונה בקשר להחלת סעיף 25א' לחוק איסור לשון הרע מאשר למה שהגיע בעיתון ידיעות אחרונות".

ב"כ התובע הגיש לבית המשפט קלטת וידיאו עם הכתבה וכן דיסק די.וי.די עם הפרסום המעדכן.

במהלך הדיון הועלתה הצעה על ידי ב"כ התובע לעניין סיום התביעה על דרך הפשרה לפי סעיף 79א' (א) לחוק בתי המשפט, התשמ"ד – 1984. לאחר שניתנה לנתבעת זמן להחליט באם מעוניינת בהליך פשרה זה אם לאו, נשלחה הודעה לבית המשפט בו ביקשה הנתבעת כי "ייקוב הדין את ההר".

משכך, ניתנה החלטה בה יגישו הצדדים תצהירי עדות ראשית והתיק נקבע להוכחות אשר התקיימו ב – 04/07/07.

התובע, חזר בתצהירו וכן בחקירתו הנגדית על עיקר תביעתו. התובע העיד על משלוח המכתב הראשון בדואר רשום לנתבעת בשנת 2004. מכתב שנתר ללא מענה וללא פרסום מעדכן. הוא העיד על הצורך בשליחת מכתבים נוספים על ידי בא כוחו בשנת 2006 וכן על הפרסום המעדכן ששודר לבסוף רק בחודש אוקטובר שנה שעברה.

מטעם הנתבעת הוגש תצהירו של מר סודרי גיא (להלן: "סודרי"), אשר הינו העורך הראשי של מהדורת החדשות המרכזית של הנתבעת. בתצהיר זה, הועלו טענות הסותרות את טענות התובע. סודרי טען כי התובע לקה בשיהוי ניכר בבקשתו לפרסום מעדכן שכן לשיטתו, המכתב של שנת

2004 כלל לא הגיע לידיה של הנתבעת. כמו כן, אין לשיטתה של הנתבעת כל דופי בפרסום המעדכן ששודר. לעניין זה נכתב –

”ככלל, ההיקף והאופן בו נערכים פרסומים מעדכנים בחברה תלויים בשיקולים מקצועיים ועריכתיים בלבד.” (סעיף 9 לת.ע.ר.)

לעניין השיהוי נכתב –

”למרות שיהוי ניכר זה, אשר על פי עצת יועציי המשפטיים מקורו במחדליו של התובע, הסכמנו לשדר את פרסום המעדכן גם במועד מאוחר זה.” (סעיף 11.3 לת.ע.ר., הדגשה במקור – מ.ק.)

לעניין ההבדלים בין המדיה המשדרת לבין המדיה הכתובה ציין סודרי בתצהירו שתי נקודות חשובות: ראשית, הפרסום המעדכן נקבע למהדורת החדשות בערב חג הסוכות. מהדורה מצומצמת בפני עצמה ולמרות זאת, מצאה הנתבעת לנכון לפרסם את הפרסום המעדכן בכל זאת. שנית, הבדיל סודרי את המדיה המשודרת בכך שהינה מוגבלת בזמן –

”אין המדובר במהדורה כתובה, אשר לגביה, בנסיבות מיוחדות, ניתן להוסיף עוד כתבות ודפים לעיתון. לרשות מהדורת חדשות טלוויזיונית עומד משבצת זמנים קבועה ומצומצמת מלכתחילה. על העורך מוטל תפקיד חשוב בסינון ובתיעוד הידיעות ש”יזכו” להיכנס למהדורה. המדובר בהחלטה מקצועית בלבד.” (סעיף 11.7 לת.ע.ר., הדגשה במקור – מ.ק.)

במהלך החקירות הנגדיות ניתן דגש מיוחד על המכתב משנת 2004. התובע נחקר לעניין מהות שליחתו, מקום שליחתו, אישור שליחתו ועוד. זאת, משום שנראה לנתבעת כי עקב השיהוי הניכר בקבלת המכתב מבא כוחו מתחזקת טענתה כי הפרסום המעדכן נעשה כדין ובהתאם לנסיבות. מצד שני, נחקר סודרי על האחריות לפרסום המעדכן, מיקומו, המידע שנמסר בו וכו'. לשיטתו של התובע, הפרסום המעדכן לא עמד בתנאי החוק והעד מטעם הנתבעת או שלא היה בקיא בנושאים האמורים או שפשוט לא היה העד הנכון שהיה על הנתבעת לזמן לעדות.

ב”כ התובע המלומד הפנה את ביהמ”ש להבדל התהומי שבין הפרסום המקורי, הסנסציוני, ”הצבעוני” בראש מהדורת החדשות שנמשך מעל לשתי דקות תמימות, לעומת הפרסום המעדכן, האנמי, הקר וחסר הפרטים שנמשך 14 שניות בסיום מהדורת החדשות, פרסום ללא ”הבלטה ראויה” כנדרש בחוק.

המחלוקת המשפטית

ידוע הוא כי הטוען טענה החשובה לעמדתו במשפט נושא בנטל השכנוע להוכחתה, כך תובע המבקש סעד, נושא בנטל השכנוע שנתקיימו כל העובדות המהוות את עילת התובענה, קרי, עובדות אשר את התקיימותן מתנה הדין המהותי על מנת לזכות בסעד המבוקש (ראה ע"א 642/61 טפר נ' מרלה פ"ד טז 1000, 1005 – 1004 וכן ע"א 641/66 שפיר נ' קליבנסקי פ"ד כ"א (2) 358, 364).

אכן בתיק זה, כבכל הליך תביעה שיגרתי, התובע הוא בבחינת "המוציא מחברו עליו הראיה" ולפיכך נטל ההוכחה להוכיח את טענותיו, עליו הוא מוטל. רמת הנטל היא זו המקובלת במשפט אזרחי דהיינו הוכחת הגרסה "המסתברת יותר", עפ"י "הטיית מאזן ההסתברות". בע"א 475/81 זיקרי נ' כלל חברה לביטוח בע"מ פ"ד מ(1) 589,598 נקבע:

"דרושה רק הרמת נטל ההוכחה עד למעלה מ 50% על פי מאזן ההסתברות, אלא שנחוץ להגיש ראיות בעלות משקל יתר על מנת להגיע באותם תיקים עד לשכנוע של 51% "

לדידי, התובע עמד בנטלים המוטלים עליו במשפט זה. הוצגו בפני הכתבה והפרסום המעדכן כאשר השוואה ביניהם מעלה חוסר איזון והתעלמות טוטאלית מהוראות סעיף 25 א' לחוק, ומשכך, זכאי התובע לפיצויים אף ללא הוכחת כל נזק.

לא זו אף זו, מקובלת עלי הטענה כי התובע שלח מכתב בשנת 2004 אשר לא זכה להתייחסות מהנתבעת כלל. התובע הציג אישור משלוח דואר רשום עם מספר סידורי וחותרמת הדואר ממוען לכתובת בה יושבת כיום הנתבעת ואף ישבה אז. ההכחשה של הנתבעת מהמכתב עולה מתוכנו המתייחס לעיתון ולא למהדורת חדשות, משכך שהמכתב מוען ל – "ערוץ 10" בדף אישור משלוח דואר רשום וכותרת המכתב הינה "ערוץ 10 של הטלוויזיה". לשיטתה של הנתבעת עובדות אלו מוכיחות את הטענה כי מעולם לא קיבלה את המכתב או לחילופין שנשלח לשלוחה הלא נכונה.

אינני מקבל טענות אלו. מלוא מערכת הנתבעת מצוי בכתובת הרשומה בדף אישור משלוח דבר דואר רשום. למעשה, מבוקש מבית המשפט להכיר בכך שערוץ 10 בכללותו, הינו גוף שרואה רק את ידו הימנית ואיננו יודע מה עושה ידו השמאלית. טענה כגון זו עולה לרוב כנגד משרדי המדינה למיניהם אולם אינני יכול לקבל טענה זו מול גוף פרטי – מסחרי. טענתו של התובע כי הנתבעת התעלמה מבקשתו שכן לא היה מיוצג, ועקב כך פנייתו נזרקה לפח, מבלי כל התייחסות, רגישות או בדיקה, מקובלת עלי.

יתרה מזו, הנתבעת לא הביאה לעדות כלל את מי שאמון על קבלת דברי הדואר, מיונם והעברתן לאורגנים הספציפיים שצריכים לטפל בפניות מסוג זה.

לעניין עדותו של סודרי, הרי שעדותו סתרה עצמה לא פעם. אי יכולתו לענות על שאלות ב"כ התובע בפני עומדות לנתבעת לרועץ. כפי שיובהר דלמטה, עדותו לקתה בחסר לעניין המכתב, לקתה בחסר לעניין הסעיף ולעניין החוק ולמעשה, עדותו הייתה רלוונטית, אם בכלל, לכך

שהואילה הנתבעת מ"טוב ליבה" לבצע פרסום מעדכן של 14 שניות בתום מהדורת החדשות לאור "חוות הדעת של הייעוץ המשפטי שלנו שהחליטה שאנו צריכים לעשות פרסום מעדכן".

סעיף החוק

סעיף 25א' לחוק קובע כדלקמן –

"(א) פורסם באמצעי תקשורת שנפתחה חקירה פלילית נגד אדם או שהוגש נגדו כתב אישום או שהורשע בעבירה, והתקבלה החלטה לסגור את התיק, לא להגיש כתב אישום או לעכב הליכים, או שזוכה האדם או התקבל ערעורו, לפי הענין (בסעיף זה - החלטה עדכנית), ודרש אותו אדם בכתב מאמצעי התקשורת לפרסם את ההחלטה העדכנית, יפרסם אמצעי התקשורת את ההחלטה העדכנית בתוך זמן סביר מיום קבלת הדרישה; לענין סעיף זה, "הורשע" - לרבות קביעה של בית המשפט שהאדם ביצע עבירה, בלא הרשעה.

(ב) החלטה עדכנית תפורסם בהבלטה הראויה ובהתחשב, בין השאר, בדרך שבה פורסמה הידיעה שאותה יש לעדכן."

תתי הסעיף הנוספים נוגעים להתאמת סעיפים אחרים בחוק לסעיף זה, בשינויים המחוייבים. לעניינינו המשמעות הינה כי התובע זכאי לתבוע סך של 50,000 ₪ בתור הנפגע מלקות הפרסום המעדכן, וזאת ללא הוכחת כל נזק.

הנתבעת סומכת ידיה לעניין הפרסום המעדכן לרוב עקב השיהוי בהגשת הדרישה למפתנה. כך הסביר זאת סודרי בתצהירו –

11.2 קביעת סדר הופעת הידיעות במהדורת החדשות נעשית בהתאם לכללים ברורים הקיימים בהקשר זה, לפיהם, בין היתר, מהדורת החדשות המרכזית תיפתח בידיעות האקטואליות והעדכניות שאירעו באותו היום.

11.3 בנסיבות הקיימות במקרה זה, במועד שידורה של הידיעה המעדכנת, זו כבר לא הייתה בגדר "ידיעה עדכנית ואקטואלית". משכך, לא ניתן היה לפתוח את מהדורת החדשות עם ידיעה זו. ואסביר :

לפי עצת יועציי המשפטיים, פרסום מעדכן ייעשה אך ורק בעקבות פנייה בכתב של המבקש את עריכתו של פרסום מעדכן.

בקשת התובע לעריכת פרסום מעדכן בעניינו, התקבלה במערכת החדשות רק ביום 21 בספטמבר 2006. כאמור, התובע המתין והשתהה ארבע שנים מהמועד בו שודר הפרסום הראשון, ושלוש שנים מהמועד בו התקבלה החלטת המשטרה על סיום החקירה בעניינו, עד שפנה למערכת החדשות בבקשה מתאימה. " (הדגשות במקור – מ.ק)

כאשר נחקר סודרי לעניינים אלו הסביר את הבנתו לעניין הפרסום המעדכן כך –

"ש. עניינית לא בדקו, לגבי היקף הפרסום המעדכן, מה צריך לכלול העדכון?

ת. יש שאלה משפטית האם צריך לערוך פרסום מעדכן.

ש. בטח שאלת מה אני צריך לכלול את המשפטנים?

ת. אנו מקבלים בעניין הזה ייעוץ משפטי, בהחלטה מקצועית אין מקום להיות משובץ במהדורת החדשות, 3 שנים אחרי סגירת התיק, אין פה שום דבר חדש או מעניין 4 שנים אחרי, אני לא מתעסק עם זה, אני מקבל מהייעוץ המשפטי." (ע' 11 ש' 7-3, הדגשה שלי – מ.ק)

סבורני, כי טוב היה באם הנתבעת הייתה מביאה לעדות את אחד מיועציה המשפטיים, שכן נראה כי בלבול רב התרחש בין השיקולים המשפטיים לבין השיקולים המקצועיים של העד.

בעודי נדרש לסוגיה זו אין לי אלא לחזור ולהדגיש כי הכתבה ארכה מעל לשתי דקות וכי הפרסום המעדכן נמשך כ – 14 שניות בלבד. מוצא אני לנכון להביא את דברי הסבר המחוקק עת הוגש הסעיף לאישור בכנסת –

"כיום לא קיימת בחוק איסור לשון הרע (להלן – החוק), חובה על כלי תקשורת שפרסם ידיעה שפלוגי נחשד בעבירה או שסיקר משפט פלילי נגד פלוני, לעדכן את הציבור במקרים שבהם נסגר התיק בסופה של חקירה או שזוכה האדם בתום המשפט; כך עלול להיווצר בציבור דימוי שאינו תואם את המציאות כלפי אדם ושמו הטוב עלול להיות מוכתם באופן בלתי הפיך.

דווקא אנשים שאינם מפורסמים ואין להם גישה לכלי התקשורת, המאפשרת להם תיקון המידע, עלולים להימצא ניזוקים במיוחד כשמפורסמות ידיעות המתארות חשדות וחקירות נגדם אך לא מתפרסמות, מאוחר יותר, ידיעות אודות סגירת תיק החקירה או זיכויים בדין. הציבור הרחב לא יזכור ידיעה בדבר אדם פלוני, אך מכריו, שכניו, ואנשים המצויים עימו בקשרי עבודה – יזכרו, ושמו הטוב ייפגע בלא תקנה.

בתקנון האתיקה המקצועית של העיתונות קיימת חובת עדכון לאחר פרסום שעניינו חשדות פליליים נגד אדם, ברם, הכללים לא תמיד מקוימים, לא כל כלי התקשורת כפופים להם, ואין יכולת ממשית לאכפם." (הדגשה שלי – מ.ק)

מטרת הסעיף, איננה קשורה כלל לעניין שיהוי. "מירוץ" ביצועו של הפרסום המעדכן יחל עם קבלת מכתב הדרישה בכתב, לעניינינו, אין כל קשר בין אם התקבל המכתב בשנת 2004 אם לאו, התובע לא הגיש תביעתו עקב הזמן שלקח בין המכתב הראשון לשידור הפרסום המתקן בפועל. התביעה הינה כנגד צורת הפרסום עצמו! המדובר בעמידה בתנאי הסעיף כפי שנחקק על ידי כנסת ישראל ופורסם ברשומות. זהו הסעיף שצוטט דלעיל ועליו הנתבעת לעמוד בו. לדידי היא כשלה בכך כשלון חרוץ.

ב"כ הנתבעת המלומדת העלתה טענות רבות לעניין הפרסום המעדכן ופרשנותו. אינני יכול לקבל את טענותיה. כך, לדוגמא, נטען כי למעשה קיימות דרגות לעניין הפרסום המעדכן, בין אם הפרסום המקורי עסק בחקירה, העמדה לדין או הרשעה. מעבר על הסעיף מלמדנו כי אין כל הבחנה שכזו. הנפוך הוא, כל הסיטואציות מפורטות במקשה אחת ומשכך, התנאים שעל הפרסום המעדכן לעמוד בו, כפי שמצויין בס"ק (ב) לסעיף חל על כולם.

מטרת החוק הוסברה כדבעי על ידי חברת הכנסת ענת מאור במהלך הדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט מה – 16/10/02, בהיא לישנא –

"אם הידיעה פורסמה בשבעה טורים בעמוד הראשון ואם לא היו נימוקים ממשיים לכך ובסוף התברר שהאשמה היא אשמת שווא, אז לא בטוח שהשיקולים על העיתון בפרסום של שבעת טורים בעמוד הראשון היו הולמים. עצם הפרסום הוא הנזק, לא צריך להוכיח שום נזק נוסף. הרי לא ייתכן שההבהרה תתפרסם בעמ' 17 בשלושה טורים במקרה כזה שהפרסום המקורי היה בעמוד הראשון"

ובהמשך –

"נקודת המוצא של המחוקק, ולדעתי בדין, היא שהעיתונות לא נהגה באופן הוגן והולם עם אנשים שהוחשדו ואחר כך התברר שכלום לא קיים לגביהם."

הצורך בחקיקת הסעיף עולה אף מאמרות אגב שצויינו על ידי בית המשפט העליון, כפי שיפורט להלן.

כב' הש' ברק (בתוארו אז) ציין בע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג(3) 863, 840 כך –

"התגובה הראויה ללשון הרע היא בחשיפת השקר שבה ובהוצאת האמת לאור. והנה, דווקא לאיש הציבור הכלים, הידע והנגישות לאמצעי התקשורת, ובכוחם של אלה היכולת בידו - יותר מאשר לאיש "הפרטי" - להגן כראוי על שמו הטוב." (הדגשה שלי – מ.ק)

בע"א 1104/00 אפל נ' חסון, פ"ד נו(2) 607, 622 ציינה הש' בייניש (כתוארה אז) כך –

”כן טמונה ההצדקה להעדפת חופש הביטוי, ביכולתו הרבה יותר של איש ציבור ביחס לאדם פרטי להתגונן מפני פגיעה בשמו, שכן בידיו כלים, ידע ונגישות לאמצעי התקשורת. יש אף הסבורים כי אנשי ציבור מעצם מעמדם מביעים הסכמה, מפורשת או משתמעת, לחשוף עניינם לעיני הציבור ולביקורתו” (הדגשה שלי – מ.ק.)

ברע”א 10520/03 בן גביר נ’ דנקנר (פורסם בנבו – עמ’ 37), ציין כב’ הש’ ריבלין –

”אכן, במקרים המתאימים, שומה על המשפט למנוע מצב שבו תבוא הגשמת התכלית החשובה של חופש הביטוי על גבו של אדם – לא כל שכן אדם פרטי.” (הדגשה שלי – מ.ק.)

כב’ הש’ פרוקציה ציינה באותו עניין כי –

”פגיעותו של היחיד מביטוי הפוגע בשמו גדולה באופן ניכר מפגיעותו של הציבור, והוא ראוי לפיכך להגנה רחבה יותר. אין בידיו, דרך כלל, אמצעים להתמודד כנגד הפגיעה באמצעות מסר נגדי – אמצעים העומדים לרשות ציבור נפגע ... הפרט מתקשה להציג כלפי עם ועדה את האמת שלו. היחס בין חופש הביטוי לבין ההגנה על כבודו של הפרט הוא, אכן, שונה מן היחס בין חופש הביטוי להגנה על אינטרס ציבורי כללי” (הדגשה שלי – מ.ק.)

ציטוטים אלו נלקחו מסכסוכים שהגיעו לבית המשפט העליון עקב מפורסמותם של הצדדים, רובם ככולם מתחום הפעילות הפוליטית, אשר שמם הטוב נפגע. ההלכה במדינתנו הינה פשוטה, ככל שאדם מוכר יותר מבחינה ציבורית, ניתנים לדבריו חשיבות ציבורית ומשכך, גם לביקורת. טענות לשון הרע כנגד אישי ציבור לרוב נדחית בעקבות העניין הציבורי שבפרסום והצורך לשמור על חופש ביטוי.

סבורני שאין זהו המקרה כאשר מדובר באדם פרטי.

התובע, נכנס לסחרור תקשורתי בעל כורחו ללא כל יכולת שליטה בנושא. ההד התקשורתי שנגרם על ידי הנתבעת ומדיות נוספות, לא היו צוברות נפח כה רציני אילולי היה התובע בנו של המרגל מרדכי (“האיש במזוודה”) לוק. בשים נקודה זו בצד, המדובר באיש פשוט המרוויח את לחמו בכפות ידיו. כאשר נסגרה החקירה כנגדו היה זכאי לפרסום מעדכן ובאם “הגיע המכתב” רק בשנת 2006 היה זכאי התובע לפרסום מעדכן בהתאם לדרישת החוק.

לא בכדי ציינתי במקרה ידיעות כך –

”עולה ברורות כי פרשנות תכליתית ראויה של החובה עפ”י סעיף 25 א’ לחוק היא הטלת חובה סטטוטורית על אמצעי תקשורת לפרסם עדכון על שחרור וזיכוי נאשם, באותה צורה “סנסציונית” ובאותה הבלטה וגודל ידיעה כפי שפורסם דבר מעצרו, חקירתו והגשת כתב אישום נגדו.”

כנגד טענה זו העלתה הנתבעת טענה עקרונית. לשיטתה, להבדיל מעיתונות כתובה, זמן האוויר אשר ניתן לנתבעת מוגבל. משכך, על הנתבעת החובה הפרסם ידיעות אקטואליות עדכניות בראשית המהדורה ולכן הפרסום המעדכן שבוצע נעשה כדין, בהתאם לנסיבות.

להלן ההגדרה של "אמצעי תקשורת" בחוק –

"עיתון כמשמעותו בפקודת העתונות (להלן – עתון) וכן שידורי רדיו וטלוויזיה הניתנים לציבור";

המחוקק לא מצא מקום לאבחן בסעיף בין עיתון, לבין שידורי רדיו וטלוויזיה. משכך, דין טענה זו להידחות. למרות זאת, מקובלת עלי הטענה כי מהדורת החדשות המרכזית צריכה להתחיל עם העניינים "הבוערים" שהתרחשו במהלכו. אולם, אפילו הנתבעת לא שמרה על כלל זה בעניינינו. סודרי העיד בתצהירו מה היו החדשות "החמות" של אותו היום –

"מהדורת החדשות של יום 13 באוקטובר 2006 נפתחה בסקירת האירועים החדשתיים שאירעו באותו היום, ובכלל זה ידיעות על מאות פלסטינים שהתפרעו בכניסה לירושלים; ידיעה על תקיפת שלושה פעילי חמאס בעזה והריגתם שניות בודדות לפני ששיגרו קסאמים; השלכת רימון לביתו של מנכ"ל עיריית הרצליה וכיוצא באלו. הפרסום המעדכן נערך לאחר שידורן של ידיעות אקטואליות אלה." (סע' 11.4 לת.ע.ר, הדגשה שלי – מ.ק)

שואל אני, מה המשמעות של "וכיוצא באלו" אשר ציין סודרי בתצהירו. לשאלה זו אין תשובה, לא הוצגה בפני מהדורת החדשות המלאה ומר סודרי לא מצא לנכון ליתן פירוט של מלוא המהדורה.

מאידך גיסא, לפי הדיסק שהוגש במהלך הישיבה המקדמית מסתבר כי הפרסום המתקן, שאורכו ארבע עשר שניות בלבד הוקרא על ידי מגישת החדשות, לאחר תחזית מזג האוויר ותשדיר החסות ששודר לאחריו! (בשעה שרוב הצופים כבר "מזפזפים" לתחנות אחרות ...) תואיל הנתבעת לומר לבית המשפט כיצד פרסומת לסקי בשלג חשובה יותר מבחינה אקטואלית מניקיון החשדות כנגד התובע? ברור הוא שלשאלה זו אין כל תשובה.

סעיף 25א' (ב') קובע כך –

"החלטה עדכנית תפורסם בהבלטה הראויה ובהתחשב, בין השאר, בדרך שבה פורסמה הידיעה שאותה יש לעדכן."

המילים "בין השאר" קיבלו משנה תוקף לשיטתה של הנתבעת. לא זו אף זו, נראה כי דרכה של הנתבעת הינה ליתן משמעות יתרה למילים שלא נכתבו מאשר המילים הכתובות (ראה ציטוטי המתנגדים לסעיף בישיבת ועדה לחוקה חוק ומשפט האמורה בסיכומי הנתבעת). מקובלת עלי

הטענה כי יש להתחשב בנושאי היום, חדשות עיקריות וכו'. אך אין להתעלם מהנאמר במפורש בחוק.

המשמעות של הבלטה ראויה, תוך התחשבות בדרך בה פורסמה הידיעה המקורית מחייבת את מפרסם הפרסום המעדכן לשים לב למה שנעשה. לשיטתי, כפי שצינתי דלעיל לעניין תצהירו של סודרי מה היו הנושאים האקטואליים בזמנו, היה עליו למצוא את נקודת הזמן הנכונה בין הכותרות הראשיות לכותרות המשניות (ככל הנראה אלו אשר סוכמו על ידו במילים "וכיוצא באלו"). לחילופין, יכול היה לבחור להגיש את הפרסום המעדכן ביום אחר!

אחת הסתירות אצל הנתבעת הייתה כי לקח לה פרק זה של שבועיים מיום קבלת המכתב ליום שידור הפרסום המעדכן. יחד עם זאת, כאשר הוחלט על הפרסום המעדכן, הוחלט לשרדו מיידית! באופן מפליא במיוחד, ההחלטה נפלה בערב חג הסוכות אשר לטענתה של הנתבעת ממילא הייתה מהדורת חדשות מקוצרת. מדוע אם כן, לא בחרה הנתבעת להמתין לחול המועד? ליתן את המעמד הראוי לפרסום המעדכן, כפי שצפה המחוקק? שואל אני ותשובה אין.

היחס המצויין לעיל, הוא המבחן הראוי שיש ליתן למשמעות "הבלטה ראויה" במדיה כגון מהדורת החדשות בטלוויזיה. באם אקבל את טענות הנתבעת לעניין הוראות רגולטוריות החלות עליה (טענה נוספת שלא הוכחה), הרי שאין לה כל יכולת לטעון לנכונות מיקום הפרסום המעדכן לאחר תחזית מזג האוויר ולפני שקריינית המהדורה פונה לצופים בברכת לילה טוב. מערכת המשפט בישראל, מבוססת על איזונים של זכויות. הנתבעת התעלמה מהוראות החוק הכופות שיקולי עריכה וקבעה ששיקוליה המקצועיים גוברים על הוראות החוק תוך ביצוע איזון לא ראוי.

ב"כ הנתבעת ציינה בראשית סיכומיה כיצד התביעה דן הינה החמישית במספר אשר הגיש התובע בגין סעיף 25א' לחוק. לשיטתה, פועל התובע ב"שיטת מצליח" בניסיון לזכות בכספים שאיננו זכאי להם כלל ועיקר.

התובע הגיש כחלק מנספחי כתב תביעתו את פסקי הדין שניתנו בשאר תביעותיו – במה הדברים אמורים – תביעה אחת התקבלה במלואה (מקרה ידיעות) תביעה אחרת נסגרה בפשרה שה"פיצוי" הינו למעשה פרסום כתבה מעדכנת בגודל ראוי ושני תביעות אשר נסגרו על דרך הפשרה.

העובדה כי הנתבע הסכים לפשרות הנ"ל ואף הסכים גם בתביעה זו לסיים את הסכסוך על דרך הפשרה, רק מראה על תום ליבו ורצונו הכן והאמיתי לשקם את חייו. משכך, אין לקבל טענה זו של הנתבעת לעניין חוסר תום ליבו.

ההיפך הוא הנכון, במעשיו הנ"ל והתנהלותו, הוכיח התובע, שאיננו אדם הרודף בצע אלא אדם המוכן להגיע להסדר מחוץ לכותלי בית המשפט ויש להצטער על כי הנתבעת לא נהגה כך, ודרשה ש"ייקוב הדין את ההר".

הפרסום המעדכן הינו לעג לרש, ניסיון לצאת ידי חובה מבלי להתייחס כראוי ללשון החוק וניסיון להיפטר ממטרד ותו לאו. אכן, צר לי כי הנתבעת פעלה בדרך זו.

עקרונות המשפט העברי

פסק דין זה נפתח בפסוק בספר ויקרא שהוא הבסיס לכלל הלכות לשון הרע בתלמוד ובספרי ההלכה. דיו רב נשפך על הקשר – באותו פסוק – בין הרישא ("לא תלך רכיל בעמך") לבין הסיפא ("לא תעמוד שם דם רעך"). על דרך הדרש, סבורני שבהשלכה לסעיף 25א' דלעיל, ניתן לפרש את הפסוק כך שהאיסור שברישא הוא איסור לשון הרע, ואם האדם חטא כבר בכך והסתבר שהדברים שנאמרו לא נכונים/לא מבוססים, עליו להפיץ מייד ובאותה דרך התנצלות שאם לא כן הוא עובר על סיפא הפסוק של "לא תעמוד על דם רעך" (מבחינת "דמים": בושה וסומק על לחייו של חברו בגין הרכילות שנאמרה עליו)

לשון הרע והוצאת שם רע על אדם הם במובהק עבירות שבין אדם לחברו ועל כן הדרך לתיקון היא פיוסו וריצויו של מי שנפגע מהן. לגבי כלל העבירות שבין אדם לחברו אם החוטא ניסה לרצות את חברו יצא ידי חובתו אף שהנפגע ממנו לא התרצה, לא כן בקשר בהוצאת שם רע. מקור הדברים בתלמוד הירושלמי בהתייחסו לדרך הריצוי:

"אמר רבי יוסה הדא דתימר שלא הוציא לו שם רע, אבל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית"

(ירושלמי, מסכת בבא קמא, פרק ח, הלכה ז ראה גם הרב י"מ הכהן מראדין, חפץ חיים, הלכות לשון הרע, כלל ד, סעיף יב ובבאר מים חיים, ס"ק מז)

והכוונה שאין חובה על האדם שנפגע למחול.
(רמ"א, אורח חיים, סימן תרו, סעיף א)

בנימוק הדברים אומר בעל תרומת הדשן:

"וטעמא [=וטעם] רב אית ביה [=יש בו] לעניות דעתי, דדילמא איניש [=שמא אדם] שמע באפוקי קלא בישא [=בהוצאת קול לשון הרע] ולא שמע בפיוסו, ולא נפיק להא האי גברא מידי חשדא [=ועדיין חושד באותו אדם]".

(שו"ת תרומת הדשן, פסקים וכתבים, סימן ריב. הובא במגן אברהם, שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תרו, ס"ק ה. ראה גם ים של שלמה, בבא קמא, סימן סג.)

הווי אומר, מאחר שמהותה של עבירה זו שהיא חורגת ממערכת היחסים המצומצמת שבין החוטא והנפגע, שהרי כל הפגיעה היא בגין חשיפת המידע הפוגע לצדדים שלישיים, הרי תיקון הדבר באופן שלם יכול להיעשות אך ורק על ידי חשיפת אותם צדדים שלישיים למידע המעודכן, והתעקשות הנפגע שלא למחול עד שדבר זה ייעשה אין בה כל טעם לפגם.

העולה מן האמור, שזכותו של הנפגע מהוצאת שם רע שלא למחול עד שיבוצע תיקון הולם לפרסום השלילי אודותיו. תיקון זה צריך להיות בדרך שהמידע העדכני יגיע לכל מי שנחשף למידע השלילי בראשונה, ולפיכך יש לשאוף לדרך פרסום שתביא לתוצאה כזו.

בהקשר זה ראוי לציין, שבהגהות מרדכי (**הגמ"ר, קידושין, סימן תקנח**) מובא מקרה של מי שחירף אישה ונפסק שבקשת המחילה תיעשה לפני בית הכנסת, כנראה מן הטעם שזוהי דרך הפרסום הפומבי הרחבה ביותר בקהילה שנהגה בעבר (ראה נ' רקובר, "**על לשון הרע ועל הענישה עליה במשפט העברי**", סיני נא (תשכ"ב), עמ' שכו-שמה, פרק רביעי).

מן הדברים הללו עולה שאין מחילה למוציא שם רע מחטאו עד שירצה את חברו, ואין די בדרכים הרגילות של ריצוי החבר אלא עד שיעשה את כל הדרוש לתקן את הרושם השלילי שיצר.

פגיעה בשמו הטוב של האדם עלולה לגרום לנזקים רבים, החל מצער ובושה וכלה בהפסדים כספיים שונים. בדיני הנזיקין נכללת עבירת לשון הרע בעבירה רחבה יותר של גרימת בושת שלא על ידי מעשה (רמ"א, **חושן משפט, סימן תכ, סעיף לח, על פי שו"ת תרומת הדשן, סימן שז**).

הכלל הוא שיש לבית הדין שיקול דעת רחב כיצד לנהוג עם המבייש, וכך דברי הרמב"ם:

"המבייש את חברו בדברים או שרקק על בגדיו פטור מן התשלומין, ויש לבית דין לגזור בדבר בכל מקום ובכל זמן כמו שיראו. " (רמב"ם, הלכות חובל ומזיק, פרק ג, הלכה ה)

שיקול דעת רחב זה ניתן לבית הדין בכדי שיוכל לחייב תשלומי פיצויים שאינם מן הדין. רבנו אשר כותב: "ורב שרירא ז"ל כתב דאף על בשת דברים מנדים אותו עד שיפייסנו כראוי לפי כבודו ומסתברא דיותר בשת בדברים מבשת של חבלה דאין דבר גדול כלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חברו".

(רא"ש, בבא קמא, פרק ח, סימן טו. הובא בשולחן ערוך, **חושן משפט, סימן תכ, סעיף לח** בשם יש אומרים).

גם בדבריו מסתבר שהכוונה לפיוס בפיצוי ובית הדין ישתמש בכלי האכיפה שניתנו בידיו, במקרה זה הנידוי, לשם כך.

(תודתי **למרכז ישמ"ע** – המרכז לישומי משפט עברי במכללה האקדמית בנתניה בגין ההפניות למקורות המשפט העברי).

התנהלות הנתבעת במהלך המשפט

לא אוכן לסיים פסק דין זה מבלי להתייחס להתנהלות הנתבעת במהלך המשפט. ב"כ הנתבעת העלתה טענות רבות ושונות החל מהמכתב שלטענתה מעולם לא התקבל והלה בכך שלמעשה חקירת התובע לעניין עבירות ביטחוניות מעולם לא הסתיימה. הכל, למען שכנוע בית המשפט בכך שהנתבעת פעלה כראוי.

אולם, הנתבעת לא השכילה להוכיח טענות אלו. במהלך החקירה הנגדית נטען כי כמות הצופים בפרסום המעדכן היה גבוה מהכתבה אך לא הוצגו בפני נתונים לעניין. לעניין המכתב הרשום שמעולם לא נשלח לא הוגשה לבית המשפט תעודת עובד ציבור מחברת דואר ישראל בע"מ ואף לא התבקש בית המשפט ליתן צו לשם כך. לאותו עניין לא התבקש צו כנגד משטרת ישראל לעניין אי סיום החקירה. שואל אני, אם הנתבעת כל כך בטוחה בעניינים אלו, מדוע לא פעלה לשם הוכחתם?

כמו-כן, כפי שצינתי לעיל, הנתבעת לא הביאה לעדות את האחראי על קבלת ומיון דואר במשרדה ולא את היועץ המשפטי שנתן את ההנחיות לעורך מהדורת החדשות, כיצד לפעול.

לעניין זה ראה גם ספרו של יעקב קדמי, **דיני ראיות**, חלק שלישי, תשנ"ט בעמ' 1391 שם נכתב כדלקמן:

"יש והדרך שבה מנהל בעל דין את עניינו בבית-המשפט הינה בעלת משמעות ראייתית, כאילו היתה זו ראיה נסיבתית. כך ניתן להעניק משמעות ראייתית: לאי הבאת ראיה, לאי השמעת עד...התנהגות כזו, בהעדר הסבר אמין וסביר, פועלת לחובתו של הנוקט בה; באשר על פניה, מתחייבת ממנה המסקנה, שאילו הובאה הראיה, או הושמע העד...היה בכך כדי לתמוך בגרסת היריב.

הימנעות מהבאת ראיה - במשמעות הרחבה של המושג כמוסבר לעיל - מקימה למעשה לחובתו של הנמנע חזקה שבעובדה, הנועצה בהגיון ובניסיון החיים, לפיה: דין ההימנעות כדין הודאה בכך שאילו הובאה אותה ראיה, היתה פועלת לחובת הנמנע. בדרך זו, ניתן למעשה משקל ראייתי לראיה שלא הובאה."

כך גם לא נעלמה מעיניי בית המשפט כי הנתבעת ביקשה הארכת מועד בבקשתה להגשת כתב הגנה בטוענה כי מי שאמור לחתום על תצהיר אימות העובדות נמצא בחו"ל אך בפועל, לאחר שהאורכה ניתנה חתם פלוני אחר על התצהיר.

סכום הפיצוי:

דיו רב נשפך בשאלה האם הפיצוי הסטטוטורי הקבוע בחוק הוא סכום קבוע או סכום המינימום שיש לפסוק (רע"א 4740/00 **אמר נ' יוסף**, פד"י נה(5) 510) או סכום מקסימאלי שבית משפט יכול לפסוק (ראה **יובל קרניאל ועמירם ברקת**, "הפיצויים" בדיני לשון הרע - השם והשמך", עלי משפט ב 205 (2002).

אינני רואה לנכון להיכנס לסוגיה זו שכן סבורני שבהתחשב בסוג המדיה, החשיפה וסוג הפרסום (וההכנסה שיכלה הנתבעת לקבל מפרסומות בזמן שנמנעה מליתן פרסום מעדכן ראוי) הסכום הסטטוטורי הוא סכום ראוי בהחלט בנסיבות העניין.

סוף דבר

בנסיבות העניין, מצאתי לנכון לקבל את התביעה במלואה.

הנני מחייב את הנתבעת לשלם לתובע את הפיצויי הסטטוטורי הקבוע בחוק (ללא צורך בהוכחת נזק) בסך של 50,000 ₪ צמודים ונושאי ריבית מיום הגשת התביעה ועד לתשלום בפועל.

בנוסף, מוצא אני לנכון לחייב את הנתבעת לשלם לתובע את מלוא הוצאותיו המשפטיות לרבות סך של 18,000 ₪ + מע"מ בגין שכ"ט עו"ד.

המזכירות תשלח את פסק הדין לצדדים בדואר רשום

ניתן היום, כ"ב בטבת, תשס"ח (31 בדצמבר 2007), בהעדר הצדדים.

מנחם קליין, שופט